

Onderwerp: Invulling motie Koersvast voor het Zuiderdiep

iBabsnummer: 1970

1. Gevraagd besluit

1. In te stemmen met het voornemen van het college tot het in gang zetten van de projectbesluit-procedure met voorkeursbeslissing conform de wettelijke bevoegdheden en zoals juridisch geadviseerd;
2. In te stemmen met het als volgt invullen van de motie:
 - Ten aanzien van punt 1 te constateren dat het bestuurlijk-juridisch niet verantwoord is om in de eerste VV na het zomerreces van 2026 een besluit over de keuze voor een variant voor het Zuiderdiep te nemen;
 - Ten aanzien van punt 2 te constateren dat de procedure en de participatie wordt ingegaan met 3 varianten te weten de verplaatst dam-plus variant als brakke variant, de aangepaste zoete variant met opvoergemaal als zoete variant en de overgangsvariant;
 - Ten aanzien van punt 3 te constateren dat het college toezegt de VV hier regelmatig over te informeren.

2. Probleemstelling - context

Op 17 december 2025 is de motie 'Koersvast voor het Zuiderdiep' ingediend door de fracties BBB, Ongebouwd en SGP. De motie voorziet in besluitvorming, direct na de zomer van 2026, over de doelen en maatregelen voor het watersysteem in het Zuiderdiep. De motie is overgenomen door het college.

Dit voorjaar werd bekend dat een mer-procedure gevolgd moet gaan worden. Dit heeft consequenties voor de opvolging van de overgenomen motie. In dit voorstel worden deze consequenties in beeld gebracht en doet het college een voorstel voor invulling van de motie.

3. Beoogd effect en argumenten

Motie Koersvast voor het Zuiderdiep

De strekking van de aanvankelijk ingediende motie was om zo snel mogelijk (binnen een half jaar) tot besluitvorming over het Zuiderdiep te komen en daarbij uit te gaan van de twee varianten (jaarrond zoet en jaarrond brak) zoals onderzocht door Witteveen+Bos.

In de beraadslagingen bij het behandelen van de motie is het college ingegaan op het onderzoek dat inmiddels gestart was naar een aantal (tussen)varianten. In de maanden voorafgaand aan het indienen van de motie is namelijk gekeken naar de maakbaarheid van de twee oorspronkelijke varianten. Daarbij is geconstateerd dat beide varianten op meerdere aspecten niet voldoen aan de randvoorwaarden. Daarnaast worden de belangen die er spelen onvoldoende gediend. Samengevat heeft het college betoogd dat er in principe drie hoofdvarianten zijn, te weten: een zoete variant, een brakke variant en een overgangsvariant (zie de bijlage 3 Beknopte beschrijving varianten). De indieners van de motie hebben vervolgens het woordje 'twee' geschrapt en in de constatering toegevoegd dat er sprake is van een derde variant.

Het college heeft voorts aangegeven bereid te zijn om na de zomer van 2026 een voorstel tot besluitvorming aan de Verenigde Vergadering voor te leggen. In afwijking van de gebruikelijke procedure hebben de indieners van de motie het college daarbij gevraagd geen voorkeursvariant voor te leggen aan de VV.

De gewijzigde motie is niet in stemming gebracht. Het college heeft de motie overgenomen (zie bijlage 1).

Juridische advisering planproces Zuiderdiep

Om bestuurlijk een verantwoorde keuze te kunnen maken over de toekomstige inrichting van het Zuiderdiep, is onderzocht welke mogelijkheden open staan om een verantwoorde en zorgvuldige

besluitvorming te doorlopen. Het onderzoek is verwoord in een intern juridisch advies dat door het college met u gedeeld is naar aanleiding van de informatieve VV van 12 juni 2026. Het college heeft vervolgens een second opinion uitgevraagd bij onze huisadvocaat Justion Advocaten.

De hoofdconclusie uit dit onderzoek, vastgelegd in het document 'Bestuurlijke informatievoorziening – Zuiderdiep' van Justion Advocaten (zie bijlage 2), is dat in elk scenario hoe dan ook rekening gehouden moet worden met plan-mer-plichtige besluitvorming.

Er zijn twee besluitvormingsroutes om te komen tot de benodigde vergunningen:

1. Projectbesluitprocedure

In een projectbesluitprocedure worden strategische keuzes voorbereid en genomen. Onderdeel van de projectbesluitprocedure kan een mer-procedure zijn. Een milieueffectrapportage is bedoeld om de effecten van een strategisch plan of maatregel in beeld te brengen. Hiermee onderbouwt het bevoegd gezag zijn keuzes.

Met een projectbesluit kunnen onderzoek, participatie, besluitvorming en vergunningverlening in één samenhangend proces worden geplaatst. In deze procedure is er éénmalig beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Uit de projectbesluitprocedure volgt een projectbesluit. Daarin kunnen ook de benodigde toestemmingen zoals omgevingsvergunningen worden geregeld. Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland keuren het projectbesluit goed.

2. Losse vergunningen

Een projectbesluitprocedure is, omdat het project geen primaire waterkering betreft, niet verplicht. Er kan derhalve gekozen worden om losse vergunningen aan te vragen. Hierbij is de kans groot dat het waterschap de coördinatie verliest omdat dit bij losse vergunningen door een ander bestuursorgaan (de provincie) wordt overgenomen.

Uit het juridisch advies blijkt dat het aanvragen van losse vergunningen als risicovoller wordt ingeschat door de advocaat. De projectbesluitprocedure is juridisch gezien de beste route.

In beide besluitvormingsroutes is er sprake van een plan-mer-plicht.

Een variantkeuze voor het Zuiderdiep is geen op zichzelf staande keuze die alleen het waterschap betreft. De keuze heeft vergaande effecten en bepaalt in belangrijke mate welke ontwikkelingen in de toekomst mogelijk zijn voor alle betrokken (omgevings)partijen. Uit een dergelijke strategische keuze volgt een plan-mer-plicht.

Daarnaast is het Zuiderdiep onderdeel van een Natura2000-gebied. Negatieve effecten op natuur kunnen op dit moment niet worden uitgesloten. Uit de verplichting om een passende beoordeling op te moeten stellen, volgt eveneens een plan-mer-plicht.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar bijlage 2.

Een projectbesluitprocedure kan met of zonder voorkeursbeslissing genomen worden. Een voorkeursbeslissing vormt de afsluiting van de verkenningsfase binnen de projectbesluitprocedure van de Omgevingswet. Het is bedoeld om bij grote of complexe projecten vroegtijdig richting te bepalen om een definitief projectbesluit uit te werken.

In de Nota van toelichting bij het Omgevingsbesluit staat hierover het volgende aangegeven: "Een voorkeursbeslissing is wenselijk als er sprake is van een brede, complexe opgave in een fysieke leefomgeving, waarbij verschillende oplossingsrichtingen mogelijk zijn. De voorkeursbeslissing heeft een grote meerwaarde bij projecten waarbij verschillende oplossingsrichtingen moeten worden getrechterd naar één voorkeursoplossing. Deze voorkeursoplossing is vooral een politiek- bestuurlijke keuze." Het Zuiderdiep is een goed voorbeeld van bovengenoemde, omdat er meerdere keuzes mogelijk zijn en meerdere belangen worden geraakt met een keuze. Een voor belanghebbenden duidelijk en transparant proces acht het college noodzakelijk. Een aanvullende stap in dit proces is ook het consulteren van de VV over de te nemen voorkeursbeslissing.

Wanneer geen voorkeursbeslissing wordt genomen dan lopen we het risico dat, omdat de keuze onvoldoende is onderbouwd, later in de procedure alsnog teruggekomen moet worden op de gemaakte keuze met een grote vertraging als gevolg. In de projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing is het mogelijk om zienswijzen in te dienen met betrekking tot de voorkeursbeslissing en is er in de procedure éénmalig beroep mogelijk bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State"

Indien wordt gewerkt met een voorkeursbeslissing dan kan een besluit genomen worden waarin belangen en zienswijzen zijn afgewogen en waar mogelijk zijn meegenomen. De advocaat geeft in zijn notitie aan dat dit juridisch de meest robuuste procedure is.

Op grond van bovenstaande wordt geadviseerd een projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing te volgen.

Consequenties gewijzigde procedure

De bevoegdheid om een projectbesluit te nemen of vergunningen aan te vragen ligt bij het dagelijks bestuur. De wens van de VV om sturing te geven aan de besluitvorming voor het Zuiderdiep zal door het college vormgegeven worden door op specifieke momenten in de procedure de commissie Water proactief en vooraf te consulteren. Daarnaast kan de VV sturen via budget, beleidskaders, de waterschapsverordening en politieke verantwoording. Het college zal de VV meenemen in de verdere route, de alternatieven en de mer-aanpak.

De keuze voor een projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing zal meer tijd vergen dan aanvankelijk was voorzien. Echter, omdat reeds veel voorwerk (participatiebijeentkomsten, onderzoek naar diverse varianten, uitgevoerde onderzoeken zoals de genoemde Quickscan) is gedaan, is de verwachting dat de totale doorlooptijd van de procedure korter kan zijn dan de gebruikelijke duur van 1,5 tot 2 jaar. Op basis van nader onderzoek zal het college over de doorlooptijd zo spoedig mogelijk uitsluitsel over geven.

Een andere consequentie van de projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing is dat het proces van participatie op een goede en transparante manier vormgegeven wordt. Dit sluit aan bij de dit jaar door de VV vastgestelde participatieverordening.

Toelichting op de varianten die in het vervolgproces beschouwd gaan worden

Op basis van technisch-inhoudelijke inzichten en de wensen en zorgen van belanghebbenden zijn er in het planproces aanpassingen voorgesteld in de varianten die aanvankelijk beschouwd zijn. In bijlage 3 is een beschrijving opgenomen van alle onderzochte varianten.

Brakke variant

In de oorspronkelijke brakke variant bleek dat de maximale hoogte van de getijdeslag strijdig was met de boezemfunctie van het Zuiderdiep. Hierop is het hoogste peil verlaagd van NAP +0.60 naar NAP +0.40 (Brak min-variant).

Gedurende het participatieproces bleek dat het brak maken van het Zuiderdiep gevoelig ligt bij de landbouwsector en dat verbrakking van het oostelijk gedeelte van het Zuiderdiep nauwelijks ecologische meerwaarde heeft. Vanuit de belanghebbenden is geopperd om de dam te verleggen naar het westen zodat alleen het westelijk gedeelte met een natuurfunctie onder invloed van getijde en brak water komt. Dit is uitgewerkt in de 'Verplaatste dam variant', als brakke subvariant.

Omdat aanvankelijk alle brakke varianten een nieuw en kostbaar gemaal vereisten, is gezocht naar een goedkopere oplossing. Dit is gevonden in de 'Verplaatste dam-plus variant' waarbij de dam wordt voorzien van een doorlaatmiddel waardoor het realiseren van een kostbaar afvoergemaal vervalt. Om verschillen inzichtelijk te maken, zijn alle varianten doorgerekend door Witteveen+Bos. De resultaten laten zien dat de subvarianten ten opzichte van de oorspronkelijke brakke variant beter presteren op doelbereik, kosten en/of het meewegen van stakeholderbelangen. Daarnaast lijkt voor de meest geoptimaliseerde subvariant een groter draagvlak te bestaan onder belanghebbenden.

Voorgesteld wordt de 'Verplaatste dam-plus variant' als brakke variant mee te nemen in het vervolgproces. Deze variant is waterhuishoudkundig geschikt en voldoet aan de vooraf gestelde doelstellingen en randvoorwaarden. Het meenemen van deze variant doet recht aan de uitkomsten van het participatietraject dat gelopen is en de technische-inhoudelijke inzichten die gedurende het planproces naar voren zijn gekomen.

Zoete variant

Ook bij de zoete variant zien we een vergelijkbare ontwikkeling. In de onderzoeken die gedaan zijn door Witteveen+Bos is altijd uitgegaan van één zoete variant. De zoete variant is gebaseerd op een natuurlijk peilverloop met in de winter een hoog peil en in de zomer een laag peil. Bij de nadere uitwerking is gebleken dat er in de zomer geen water meer ingelaten kan worden naar de Zuiderdieppolder. Daarmee voldoet deze variant niet aan de randvoorwaarde die vooraf is meegegeven voor alle varianten: het faciliteren van de aanvullende zoetwatervoorziening voor de landbouw. De variant zou daarmee afvallen. Om te kunnen voldoen aan de gestelde randvoorwaarde is een opvoergemaal nodig om water in de polders te brengen. Dit is feitelijk een nieuwe subvariant die op de informatiebijeentkomst op 7 mei 2026 wel al ter sprake is gekomen, evenals tijdens de informatieve VV op 12 juni 2026.

Voorgesteld wordt de zoete variant met een opvoergemaal mee te nemen in het vervolgproces. Ook deze variant is naar voren gekomen in de nadere uitwerking van de oorspronkelijke varianten. De variant met opvoergemaal voldoet aan de vooraf gestelde doelstellingen en randvoorwaarden.

Overgangsvariant

Aan deze variant is niets meer gewijzigd. De Overgangsvariant wordt meegenomen in het vervolgproces.

Gevolgen uitvoering motie

Wanneer de VV in de vergadering van 7 oktober 2026 op basis van de aangeleverde informatie een inhoudelijke keuze maakt voor het Zuiderdiep dan is, in juridische zin, sprake van het nemen van een voorkeursbeslissing. Wettelijk gezien is een kaderstellend plan of voorkeursbeslissing plan-mer plichtig. Indien uitvoering van de motie leidt tot het kiezen/maken van een voorkeursvariant/voorkeursbeslissing of het doorlopen van een projectbesluitprocedure zonder voorkeursbeslissing moet rekening gehouden worden met het risico dat deze keuze bij toetsing door de bestuursrechter geen stand houdt. Met andere woorden dat we het proces bijna vanaf het begin opnieuw moeten doorlopen. Daarnaast geldt ook dat bij het niet doorlopen van de projectbesluitprocedure, de benodigde vergunningen los van elkaar aangevraagd moeten worden en wordt de coördinatie hiervan door de provincie overgenomen.

Invulling motie

Vanwege de wettelijk te doorlopen plan-mer, is het niet mogelijk om in uw vergadering van 7 oktober tot een definitieve keuze voor een variant voor het Zuiderdiep te komen. Gelet op het juridische advies is het college tot de conclusie gekomen dat een projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing gevolgd dient te worden. Voor de duidelijkheid: dit is nog geen inhoudelijke keuze voor een bepaalde variant. Die keuze volgt later in het planproces en daarbij zal, zoals eerder aangegeven, vooraf consultatie van de VV plaatsvinden.

In de geest van de motie zal het college de VV meenemen in de procedurestappen in de projectbesluitprocedure.

Doorkijk planproces

In het juridisch advies is inzicht gegeven in het stappenplan dat doorlopen moet worden in een projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing. Het college zal u per stap informeren over de voortgang van de procedure (zie pagina 6 in bijlage 2).

4. Kernboodschap

In december 2025 is de motie Koersvast voor het Zuiderdiep ingediend en (gewijzigd) overgenomen door het college. In de motie wordt gevraagd in de eerste VV na de zomer besluitvorming te laten plaatsvinden over de toekomst van het Zuiderdiep. Gedurende het verdere planproces is gebleken dat een plan-mer beoordeling nodig is. Ingewonnen juridisch advies heeft dit bevestigd. Het college is voornemens een projectbesluitprocedure te doorlopen met voorkeursbeslissing. Tevens stelt het college voor de motie af te doen.

5. Regelgeving en beleid

KRW-wetgeving

Het Zuiderdiep is een KRW-waterlichaam dat nog niet voldoet aan de vereiste waterkwaliteit (zowel chemisch als ecologisch). Dit is de belangrijkste aanleiding voor de start van het planproces Zuiderdiep. Recent zijn de maatregelen voor het Vierde Stroomgebiedsbeheerplan vastgesteld. Hierin zijn ook 2 maatregelen voor het Zuiderdiep opgenomen:

- Tot stand brengen meer natuurlijk peilbeheer Zuiderdiepboezem
- Optimaliseren verblijftijd/doorspoelen Zuiderdiepboezem

Het Zuiderdiep is in het Vismigratiebeleid aangemerkt als prioritaire vismigratieroute.

Het Zuiderdiep is onderdeel van het Natura2000 gebied Haringvliet. Hiervoor loopt nu een herziening van het beheerplan. De consequenties hiervan zijn naar verwachting gering.

Omgevingswet en Algemene wet Bestuursrecht zijn van toepassing

6. Historie – eerdere besluitvorming

Op 22 mei 2014 heeft de Verenigde Vergadering ingestemd met uitvoering van de Compenserende Maatregelen Kierbesluit. Onderdeel van dit besluit is de keuze voor een brak Zuiderdiep waarbij de mate van verbrakking nader bepaald zou worden. ([zie via deze link](#))

Op 7 december 2022 is het visbeleid vastgesteld door de VV. Het Zuiderdiep is hierin opgenomen als prioritaire vismigratieroute. ([zie via deze link](#))

Op 24 mei 2023 is de [Watervisie 2050](#) vastgesteld. Hierin is opgenomen dat het Zuiderdiep een brak getijdegebied wordt. ([zie via deze link](#))

Op 17 december 2025 is de motie Koersvast voor het Zuiderdiep ingediend en vervolgens (gewijzigd) overgenomen door het college. ([zie via deze link](#))

Op 8 juli 2026 heeft de VV ingestemd met het maatregelenpakket voor het vierde Stroomgebiedsbeheersplan voor de Kaderrichtlijn Water. ([zie via deze link](#))

Gedurende het planproces is de VV diverse keren geïnformeerd tijdens informatieve VV's en middels bestuurlijke informatiebrieven.

Ter voorbereiding op de informatieve VV op 12 juni zijn als achtergrondinformatie de rapporten van Wittenveen+Bos gedeeld via de VV-mail van 9 juni 2026. In de VV-mail van 12 juni is het interne juridische advies gedeeld.

7. Financiën

De plankosten van de mer-procedure worden geraamd op € 200.000. Dit kan gedekt worden binnen het programma Water, in beginsel het budget 'Kwaliteitsmaatregelen oppervlaktewater'.

8. Duurzaamheid

Een goede afweging van keuzes in de projectbesluitprocedure voor het Zuiderdiep draagt bij aan de duurzaamheidsdoelstellingen van het waterschap.

9. Alternatieven

Nagegaan is of de keuze voor de zoete variant (Witteveen+Bos, 2024) ook mer-plichtig is. Een keuze voor een zoete variant wordt juridisch gezien als een strategische keuze. Er zijn immers meerdere mogelijkheden/varianten voor het Zuiderdiep. Dit vraagt een zorgvuldige afweging en een plan-mer voorziet daarin. Wanneer het waterschap het besluit neemt om het Zuiderdiep zoet te maken dan kan het besluit aangevochten worden door belanghebbende partijen. Het is immers een afwijking van een eerder bestuurlijk genomen besluit. Een rechter zal altijd vragen naar een deugdelijke afweging van het genomen besluit zeker in het licht van het eerdere besluit van de VV om het Zuiderdiep te laten verbrakken en de mate van verbrakking nader te bepalen

Wanneer het waterschap geen besluit neemt en de situatie houdt zoals die nu is, dan is dit aanvechtbaar. Als eerste vanwege het niet voldoen aan de KRW vereisten. Ten tweede omdat het eerdere VV-besluit niet opgevolgd is. Een overheid is namelijk gehouden om genomen besluiten binnen een redelijke termijn op te volgen. Daarnaast is het een afwijking van een eerder bestuurlijk genomen besluit. Als we aanvoeren dat we opvolging hebben gedaan (onderzoeken Witteveen+Bos) en de VV wenst om niets te wijzigen, dan zal dat weer stevig onderbouwd moeten worden omdat er alternatieve oplossingen mogelijk zijn.

Het college ziet derhalve geen redelijk alternatief voor de projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing en plan-mer die invulling geeft aan een zorgvuldige en transparante besluitvorming.

10. Organisatorische en personele consequenties / OR

De projectbesluitprocedure voor het Zuiderdiep kan binnen de huidige formatie uitgevoerd worden.

11. Risico- en beheersmaatregelen

De projectbesluitprocedure is integraal en zorgvuldig en kent geen grote risico's. Bovendien is de afgelopen 3 jaar veel onderzoek gedaan naar de waterhuishouding in het Zuiderdiep. Er zijn diverse aanvullende onderzoeken gedaan zoals onderzoek naar de waterbodem en de mogelijkheden om de spuisluis vispasseerbaar te maken. Daarnaast is een zorgvuldig stakeholderproces doorlopen zodat de belangen goed in beeld zijn. Ook zijn juridische checks uitgevoerd. De risico's zijn daarmee in beeld. De projectbesluitprocedure is zorgvuldig en kent de minst grote risico's.

Door de al uitgebreid uitgevoerde participatieactiviteiten is de kans aanwezig dat er winst te behalen is ten opzichte van de normaal gebruikelijke doorlooptijd van de projectbesluitprocedure.

12. Communicatie (in- en extern)

Het is belangrijk om alle betrokken stakeholders op de hoogte te brengen van de nieuw voorgestelde procedure. Dit zal plaatsvinden middels een mailing en actualisatie van de projectsite van het waterschap.

Daarnaast zal het college bij de start van projectbesluitprocedure de kennisgevingen met betrekking tot projectbesluit en participatie publiceren.

13. Bekendmaking en vervolprocedure

Het college zal middels een tweetal kennisgevingen de projectbesluitprocedure kenbaar maken en starten.

14. Bevoegd orgaan

Bevoegd orgaan voor het nemen van een projectbesluit is het college.

Het college is het bevoegd orgaan om een voorstel te doen voor invulling van een motie.

15. Toelichting / kanttekeningen

Niet van toepassing

16. Bijlagen

Bijlagen:

Bijlage 1: Motie Koersvast voor het Zuiderdiep

Bijlage 2: Memo bestuurlijke informatievoorziening Zuiderdiep

Bijlage 3: Beknopte beschrijving varianten

Vergaderdatum: 7 oktober 2026
Agendapunt:
iBabsnummer: 1970

BESLUIT VERENIGDE VERGADERING

ONDERWERP: Invulling motie Koersvast voor het Zuiderdiep

DE VERENIGDE VERGADERING VAN WATERSCHAP HOLLANDSE DELTA,

op voordracht van dijkgraaf en heemraden van waterschap Hollandse Delta van 1-9-2026;

gehoord het advies van de Commissie Waterhuishouding en waterzuivering (water)
van 21-9-2026;

overwegende dat:

- uit het juridisch advies blijkt dat voor het Zuiderdiep een projectbesluitprocedure met een voorkeursbeslissing de juridisch meest robuuste en aangewezen route is;
- de motie Koersvast voor het Zuiderdiep daardoor niet uitgevoerd kan worden;

gelet op:

- artikel 77 Waterschapswet;
- de Omgevingswet;
- de Algemene wet bestuursrecht;
- de rapportage van Justion Advocaten;
- de Kaderrichtlijn Water;
- het vastgestelde Vismigratieplan

BESLUIT:

1. In te stemmen met het voornemen van het college tot het in gang zetten van de projectbesluitprocedure met voorkeursbeslissing conform de wettelijke bevoegdheden en zoals juridisch geadviseerd;
2. In te stemmen met het als volgt invullen van de motie:
 - Ten aanzien van punt 1 te constateren dat het bestuurlijk-juridisch niet verantwoord is om in de eerste VV na het zomerreces van 2026 een besluit over de keuze voor een variant voor het Zuiderdiep te nemen;
 - Ten aanzien van punt 2 te constateren dat de procedure en de participatie wordt ingegaan met 3 varianten te weten de verplaatst dam-plus variant als brakke variant, de aangepaste zoete variant met opvoergemaal als zoete variant en de overgangsvariant;
 - Ten aanzien van punt 3 te constateren dat het college toezegt de VV hier regelmatig over te informeren.

Ridderkerk, 7 oktober 2026

De Verenigde Vergadering voornoemd,
secretaris-directeur, dijkgraaf,

V. Bergsma

J.F. Bonjer